

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 stycznia 2016 roku - znak (...) - Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu (...) oraz art. 84 ust. 1, 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych zobowiązał Z. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń tytułem renty rodzinnej za okres od 1 grudnia 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku w kwocie 7.816,05 zł wraz z odsetkami za okres od 11 grudnia 2014 roku do 14 stycznia 2016 roku w kwocie 476,07 zł - łącznie 8.292,12 zł wobec przerwania nauki przez K. K..

/decyzja z dnia 14 stycznia 2016 roku w aktach ZUS/

W dniu 9 lutego 2016 roku odwołanie od ww. decyzji złożył Z. K., wnosząc o jej zmianę, poprzez uznanie, że nie ma obowiązku zwracać renty rodzinnej za okres od 1 grudnia 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku w kwocie 7.816,05 zł wraz z odsetkami za okres od 11 grudnia 2014 roku do 14 stycznia 2016 roku w kwocie 476,07 zł - łącznie 8.292,12 zł. W uzasadnieniu wnioskodawca podniósł, że jego syn - K. K. co prawda nie ukończył (...) Szkoły Zawodowej nr (...) w Ł., ale uczęszczał do szkoły. Następnie rozpoczął naukę w Liceum i kontynuuje ją w roku szkolnym 2015/2016. Wnioskodawca zakwestionował również należność z tytułu odsetek oraz wskazał na trudną sytuację życiową i materialną swojej rodziny.

/odwołanie - k. 2 - 8/

W odpowiedzi na odwołanie złożonej w dniu 4 marca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że sam fakt posiadania statusu ucznia, słuchacza nie przesądza o prawie do wypłaty renty rodzinnej z tytułu nauki w szkole. Wnioskodawca zdaniem ZUS nie uczęszcza regularnie na zajęcia i powtarza kolejne semestry i lata nauki. Świadczenie nie może przysługiwać mu w okresach przerw od nauki.

/odpowiedź na odwołanie - k. 36 - 36 verte/

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie. Pełnomocnik wnioskodawcy poparła odwołanie i wniosła o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania.

/stanowiska stron - e-protokół z dnia 22 czerwca 2017 roku - 00:03:41 - 00:08:13, 00:19:37-00:27:33 - płyta - k. 91/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

K. K. urodził się w dniu (...). Jest synem Z. K..

/okoliczności bezsporne/

Decyzją z dnia 5 listopada 2013 roku ZUS przyznał Z. K. rentę rodzinną w drodze wyjątku dla małoletniego syna K. K. na okres do 30 czerwca 2017 roku, pod warunkiem kontynuowania nauki. W decyzji zawarte było pouczenie, że renta nie przysługuje w razie osiągnięcia przez pełnoletnie dziecko przychodu z tytułu wykonywania pracy zarobkowej albo prowadzenie pozarolniczej działalności oraz że istnieje możliwość ponownego ustalenia prawa do świadczenia na podstawie zaświadczenia szkolnego, potwierdzającego kontynuowanie nauki.

/okoliczności bezsporne, a nadto: decyzja z dnia 5 listopada 2013 roku w aktach ZUS/

K. K. w roku szkolnym 2014/2015 uczęszczał do I klasy (...) Szkoły Zawodowej nr (...) w Ł., której nie ukończył. Dokumenty ze szkoły zostały odebrane

26 listopada 2014 roku.

/okoliczności bezsporne, a nadto: zaświadczenie - k. 9/

W roku szkolnym 2015/2016 K. K. został słuchaczem pierwszego semestru Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych przy Centrum (...) Dydaktycznym (...) w Ł.. Planowanym terminem ukończenia szkoły był sierpień 2018 roku.

/okoliczności bezsporne, a nadto: zaświadczenia - k. 33 - 34/

Pobierał naukę w Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych przy Centrum (...) Dydaktycznym (...) w Ł. od dnia 2 lutego 2015 roku do 9 lutego 2016 roku. W dniu 2 lutego został przyjęty na semestr pierwszy liceum, natomiast w dniu 9 lutego 2016 roku został skreślony z listy słuchaczy semestru pierwszego. Od dnia 10 lutego 2016 roku został ponownie przyjęty na semestr pierwszy liceum.

/okoliczności bezsporne, a nadto: zaświadczenia - k. 35 i 42/

K. K. zarówno w semestrze jesiennym roku szkolnego 2015/2016 jak i w semestrze wiosennym roku szkolnego 2015/2016 był nieobecny na egzaminach semestralnych i został niesklasyfikowany z poszczególnych przedmiotów w semestrze. Był obecny na zajęciach we wrześniu i w październiku 2015 roku. W kolejnych miesiącach jego frekwencja wynosiła 0 %.

/okoliczności bezsporne, a nadto: oświadczenie - k. 55; dziennik zajęć - listy obecności - koperta - k. 56/

Zgodnie z regulaminem Centrum (...) Dydaktycznego prowadzonego przez (...) sp. z o.o. w Ł. słuchacz może powtarzać semestr raz w okresie kształcenia

w szkole. Słuchacz otrzymuje promocję na semestr wyższy, jeśli zdał egzaminy ze wszystkich przedmiotów przewidzianych dla danego semestru i uzyskał z tych egzaminów oceny pozytywne. Do egzaminu semestralnego dopuszcza się słuchacza, który uczęszczał na obowiązkowe zajęcia edukacyjne, bądź konsultacje przewidziane w szkolnym planie nauczania, w wymiarze co najmniej 50 % czasu przeznaczanego na te zajęcia oraz uzyskał z poszczególnych przedmiotów oceny pozytywne. Nie otrzymanie promocji na semestr programowo wyższy i nie zdanie egzaminu poprawkowego powoduje skreślenie słuchacza (§ 7 lit a, e i f oraz § 8 lit. o i p regulaminu).

/okoliczności bezsporne, a nadto: regulamin - k. 44 - 45/

Decyzją z dnia 20 listopada 2015 roku – znak (...), zaadresowaną do K. K., ZUS II Oddział w Ł. podjął wypłatę renty rodzinnej do dnia 30 czerwca 2017 roku. W decyzji zawarte jest pouczenie, że osoba pobierająca rentę rodzinną przysługującą dziecku powyżej 16 roku życia zobowiązana jest powiadomić o zaprzestaniu uczęszczania dziecka do szkoły, a jeśli uczy się nadal - zobowiązana jest do nadesłania odpowiedniego zaświadczenia ze szkoły.

/decyzja z dnia 20 listopada 2015 roku – znak (...) w aktach ZUS/

Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi XIV Wydział Gospodarczy dla Spraw Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych postanowieniem z dnia 14 października 2016 roku wydanym w sprawie o sygn. akt XIV GU 267/16 ogłosił upadłość (...) jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej.

/okoliczności bezsporne, a nadto: postanowienie - k. 84, wpis - k. 85 - 86, postanowienie - k. 87 - 88/

Od śmierci matki K. K. mieszka z ojcem Z. K.. K. K. nie radzi sobie z nauką. Nie leczy się psychiatrycznie, ale jest nieporadny życiowo i niesamodzielny. Z. K. jest osobą schorowaną. Był przekonany, że syn chodzi do szkoły. Pozostawał również w kontakcie ze szkołą.

/zeznania wnioskodawcy - e-protokół z dnia 22 czerwca 2017 roku - 00:09:42 - 00:19:37 - płyta - k.91; dokumentacja medyczna - k. 10 - 27/

Tak ustalony stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami. Szczegółowych ustaleń Sąd Okręgowy w Łodzi dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach ZUS.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne i jako takie skutkuje zmianą zaskarżonej decyzji.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 887 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Do renty rodzinnej uprawnieni są m. in. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione (art. 67 ust. 1 pkt 1).

Jak dalej stanowi art. 68 ust. 1 i 2 powołanej ustawy dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego sprowadza się do zapewnienia mu świadczenia umożliwiającego kontynuację nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania (tak też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 3 września 2014 r., sygn. akt III AUa 1972/13, LEX nr 1506643).

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy świadczenie w postaci renty rodzinnej pobrane przez Z. K. dla małoletniego syna K. K. za okres od 1 grudnia 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku w kwocie 7.816,05 zł jest świadczeniem pobranym nienależnie i czy w związku z tym ubezpieczony jest zobowiązany do jego zwrotu.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (ust. 2).

Powołany przepis w ust. 4 i 5 wskazuje na ograniczenia co do okresu, za jaki można zadać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Świadczeniem nienależnym może być tylko świadczenie, wypłacone osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń, bądź osobie, która nie miała w dniu wydania decyzji prawa do świadczenia i uzyskała wypłatę świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub

falszywych dokumentów, albo innego świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd. Istotnym elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która pobrała świadczenia, co do faktu, że zostało ono jej wypłacone bez podstawy prawnej na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego.

Roszczenie ZUS obejmuje w niniejszej sprawie okres od 1 grudnia 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku. Bezsprzeczne jest, że K. K. w roku szkolnym 2014/2015 uczęszczał do I klasy (...) Szkoły Zawodowej nr (...) w Ł., której nie ukończył. Dokumenty ze szkoły zostały odebrane 26 listopada 2014 roku. Od dnia 2 lutego 2015 roku K. K. został słuchaczem pierwszego semestru Liceum Ogólnokształcącego dla Dorosłych przy Centrum (...) Dydaktycznym (...) w Ł.. Zgodnie z zaświadczeniem wydanym przez tę szkołę pobierał naukę od dnia 2 lutego 2015 roku do 9 lutego 2016 roku, kiedy to został skreślony z listy studentów. Od dnia 10 lutego 2016 roku został ponownie przyjęty na semestr pierwszy liceum.

Organ rentowy podnosił, że K. K. miał tylko formalny status słuchacza, ale nie pobierał faktycznie nauki. Opuszczał zajęcia, czego dowodem miały być złożone listy obecności. Wskazać należy jednak, że listy obecności obejmują okres od września 2015 roku do czerwca 2016. Nie mogą być więc dowodem na tę okoliczność, ponieważ nie dotyczą okresu objętego niniejszą decyzją. Z list tych wynika jednak, że jeszcze we wrześniu i w październiku 2015 roku K. K. pojawiał się na zajęciach. Oznacza to, że K. K. nie przerwał nauki po ukończeniu 16 lat.

Nie ma wątpliwości co do tego, że konsekwencją zaniedbywania nauki i niepojawiania się na egzaminach semestralnych było skreślenie z listy studentów i powtarzanie pierwszego semestru. K. K. miał problemy z nauką i nie ukończył rozpoczętych szkół, ale też nie ma podstaw do stwierdzenia, że nie kontynuował nauki.

Wskazać w tym miejscu należy, że zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Ograniczenia dotyczą jedynie wieku oraz konieczności kontynuowania nauki (tak też Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 17 marca 2005 roku, sygn. III AUa 702/04, R. 2005, nr 6). Podobne stanowisko zajął też Sąd Apelacyjny w Łodzi (III AUa 351/12, LEX nr 1223384). Prawo do renty rodzinnej jest związane przede wszystkim z posiadaniem statusu ucznia lub studenta. Status ten jest pojęciem formalnym. Powstaje przez wpisanie na listę uczniów lub studentów, a ustaje przez skreślenie z niej lub ukończenie szkoły.

Choć w orzecznictwie wskazywano również na negatywne zjawisko tzw. pozorowania nauki, polegające na przedłużaniu nauki jedynie w celu podtrzymania uprawnień rentowych (vide wyroki SA w Katowicach z dnia 6 grudnia 2011 r., III AUa 569/11, LEX nr 1171268 czy SA w Ł. z dnia 20 maja 2013 r., III AUa 542/13, LEX nr 1321964; a także wyroki SN: z dnia 5 lipca 2012 r., I UK 65/12, LEX nr 1231467; z dnia 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12, LEX nr 1226829; z dnia 19 lutego 2013 r., I UK 471/12, LEX nr 1308053), to jednak w rozpoznawanej sprawie z taką sytuacją nie mamy na pewno do czynienia w okresie do dnia 31 sierpnia 2015 roku.

Nawet jednak przy odmiennej ocenie podkreślić należy, że cytowany już art. 138 ust. 1 ustawy rentowej wymaga prawidłowego pouczenia osoby pobierającej świadczenie o sytuacjach, które powodują ustanie prawa do jego pobierania. W rozpoznawanej sprawie istotne wątpliwości budzi, czy z pouczenia zawarte w decyzji z dnia 5 listopada 2013 roku jasno wskazuje, że przerwanie nauki powoduje utratę prawa do renty rodzinnej. Mowa w nim wprost jedynie o podjęciu zatrudnienia, na co wskazywał Z. K.. Wyraźne pouczenie w tym zakresie znalazło się dopiero w decyzji z dnia 20 listopada 2015 roku – znak (...), zaadresowanej już do K. K. a nie do Z. K..

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian

w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2008 roku, sygn. akt I UK 394/07, LEX nr 494135 oraz w wyroku z dnia 14 marca 2006 roku, sygn. akt I UK 161/05, publ. OSNP 2007/5-6/78).

Mając na względzie wszystkie powyższe okoliczności Sąd uznał, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzą przesłanki zawarte w cytowanym już art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zatem zaskarżoną decyzję i stwierdził, że Z. K. nie obciąża obowiązek zwrotu renty rodzinnej pobranej za okres od dnia 1 grudnia 2014 roku do dnia 31 sierpnia 2015 roku za małoletniego syna K. K..

Biorąc pod uwagę wynik postępowania oraz datę wniesienia odwołania od zaskarżonej decyzji, Sąd o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1800) i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Ł. na rzecz Z. K. kwotę 360,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Ze względu na datę wniesienia odwołania od zaskarżonej decyzji zastosowania nie miała jeszcze zmiana powołanego rozporządzenia wprowadzona Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku (Dz.U. 2016, poz. 1668) dopiero z dniem 27 października 2016 roku, ponieważ zgodnie z § 2 tego rozporządzenia do spraw wszczętych

i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego.

Dnia 21 sierpnia 2017 roku

M.U.